

и налбанти), за снабдяване с храна и някои боеприпаси) особено за направа на барут, изработка на ятагани и др. т.). Циганите са били и “работна ръка”, когато е трябвало бойните полета да се очистят от труповете на убитите, когато е трябвало да се доубиват ранените и да се преследват бегълците от победените “вражи армии” и т. н.

В същото време османското присъствие в Европа е коренно противоречиво. От една страна, то е характерно с бързи и големи победи, то бележи османския възход по европейските земи. От друга страна, то се изпълва и с все повече поражения и погроми на Османската империя, то бележи османския упадък в земите на Европа. Естествено е, че периодът на възход и периодът на упадък на османската армия в европейските земи имат различен отзвук сред европейските цигани. По време на победи част от тях са могли временно да имат едни или други изгоди, в това число и по линия на мародерството. По време на поражение обаче циганите рядко са били изоставяни в лагера на “чуждите” армии, в земите, които османците не са успели да завоюват трайно или пък са били принудени да напуснат (временно или трайно). Сменящи относително често своето място - ту сред османците, ту сред техните “врагове” - циганите са имали многократни възможности да сравняват бита, душевността и културата на османците с тези на европейците (в случая най-вече на славяните). В процеса на това сравняване те са формирали и утвърдили в себе си две групи чувства и убеждения, някои от характеристиките на които не ги напускат (поне в определен план и смисъл) и до наши дни.

От една страна, циганите са били принудени да посрещат често превратностите на своята съдба - ту с османските нашественици, ту с техните европейски (най-вече славянски) “врагове”. В резултат те си изработили изключителна мобилност на мислене, преценяване и дори на поведение, наложена от бързо и коренно променящата се ситуация в техния живот. Постепенно те разбирали, че в условията на тази вековна неопределеност те не бива да се обвързват трайно, манифестиращо и съдбовно нито с османците, нито с техните “врагове”. Върху основата на историко-сравнителния анализ и оценка, те все повече се убеждавали, че в Европа осман-